Civilinė byla Nr. e2S-1149-560/2020
Teisminio proceso Nr. 2-68-3-15733-2020-2
Procesinio sprendimo kategorijos: 3.3.2.4.;
3.1.14.8.1.

VILNIAUS APYGARDOS TEISMAS

N U T A R T I S

2020 m. liepos 16 d.
Vilnius

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas Dainius Rinkevičius,
teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo **ieškovo Grant Arthur Gochin atskirąjį skundą** dėl Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. birželio 8 d. nutarties civilinėje byloje pagal ieškovo Grant Arthur Gochin ieškinį atsakovui BĮ Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrui dėl istorinių pažymų panaikinimo.

Teismas

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Teisme gautas ieškovo ieškinys atsakovui BĮ Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrui, kuriuo ieškovas prašo pripažinti neteisėtomis atsakovo parengtas istorines pažymas: 2015 m. spalio mėn. pažymą „Jono Noreikos veikla nacių okupuotoje Lietuvoje“; 2019-03-27 paaiškinimą „Dėl kaltinimų Jonui Noreikai“; 2019-12-17 pažymą apie Jono Noreikos veiklą antinaciniame pogrindyje; panaikinti istorinių pažymų viešąją prieigą atsakovo internetinėje svetainėje ir priteisti iš atsakovo bylinėjimosi išlaidas.

II. Pirmosios instancijos teismo nutarties esmė

2. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2020 m. birželio 8 d. nutartimi ieškinį atsisakė priimti. Nurodė, kad ginčas nenagrinėtinas teisme civilinio proceso tvarka. Ieškovas kvestionuoja atsakovo parengtų dokumentų, t. y. 2015 m. spalio mėn. pažymos „Jono Noreikos (Generolo Vėtros) veikla nacių okupuotoje Lietuvoje“; 2019-03-27 paaiškinimo „Dėl kaltinimų Jonui Noreikai (Generolui Vėtrai)“; 2019-12-17 pažymos apie Jono Noreikos (Generolo Vėtros) veiklą antinaciniame pogrindyje – teisingumą, nors reiškia reikalavimą pripažinti šiuos dokumentus neteisėtais. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras (toliau – Centras) yra valstybės įstaiga, tirianti visas genocido bei kitų nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų apraiškas, Lietuvos gyventojų persekiojimą okupacijų metais, taip pat ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo okupacijoms procesus, inicijuojanti genocido organizatorių ir vykdytojų teisinį įvertinimą, taip pat tirianti 1920–1939 m. Vilniaus krašte okupacinio režimo vykdytą politiką bei pasipriešinimo jai procesus, SSRS vykdytą agresiją ir jos padarinius atkūrus Lietuvos nepriklausomybę. Centro uždaviniai – istorinės tiesos ir teisingumo atkūrimas, okupacinių režimų 1939–1990 m. vykdyto Lietuvos gyventojų fizinio bei dvasinio genocido ir pasipriešinimo šiems režimams tyrimas, laisvės kovotojų ir genocido aukų atminimo įamžinimas, okupacijos padarinių teisinio įvertinimo inicijavimas.

3. Ieškovo ginčijamos istorinės pažymos yra atsakovo tiriamosios veiklos dokumentai. Šiuose dokumentuose nėra pasisakoma nei apie ieškovą, nei apie jo giminaičius, dokumentai skirti Jono Noreikos veiklos okupacijų laikotarpiu tyrimui. Ginčijami dokumentai ieškovui nesukelia teisinių pasekmių, nelemia jo materialiųjų teisių ir/ar pareigų. Jų pripažinimas neteisėtomis taip pat nelemia ieškovo subjektinių teisių, pareigų. Ieškovo teiginys, kad jo giminaičiai yra nukentėję nuo Holokausto, nepatvirtina, jog ginčijami Centro dokumentai apie Joną Noreiką (Generolą Vėtrą) pažeidė ieškovo teises ar teisėtus interesus. Asmens abstraktaus pobūdžio suinteresuotumas nereiškia gintino teisme suinteresuotumo. Ieškovas nenurodė, kokia konkrečiai jo subjektinė teisė yra pažeista ir gintina. Asmens pateiktas ieškinys, nesusijęs su jo subjektinių teisių gynimu, teismuose nenagrinėtinas. Ieškovas ieškiniu siekia paneigti istorinį kontekstą, pakreipti įvykių vertinimą savo asmeninės nuomonės kryptimi, remdamasis selektyviai atrinktais duomenimis, kurie, be kita ko, buvo vertinami atsakovo, rengiant 2019-03-27 paaiškinimą, o tai nėra civilinio proceso tikslas ir paskirtis. Civilinis procesas nėra skirtas mokslinei istorinei diskusijai palaikyti ar jos rezultatams įtvirtinti.

III. Atskirojo skundo argumentai

4. Ieškovas Grant Arthur Gochin pateikė atskirąjį skundą, kuriuo prašo panaikinti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. birželio 8 d. nutartį ir ieškinio priėmimo klausimą grąžinti pirmosios instancijos teismui spręsti iš naujo. Nurodo, kad publikacijos pažeidžia Lietuvos pasirašytas tarptautines sutartis, Niurnbergo tribunolo statutą, Lietuvos Konstituciją, Visuomenės informavimo įstatymą ir Lietuvos teismų ir Europos Žmogaus Teismo praktiką. Publikacijos yra neobjektyvios, neišsamios, nutylinčios dokumentus ir aplinkybes liudijančius šio asmens kolaboravimąsi su nacių režimų, dalyvavimą Lietuvos nacionalistų partijos veikloje, vadovavimą Lietuvos aktyvistų fronto padaliniams, kurie dalyvavo Žemaitijoje vykdant nusikaltimus žmoniškumui - žydų tautybės asmenų persekiojimą, jų turto grobstymą ir galutinį sunaikinimą. Ieškovas nurodė, kad atsakovo istorinės pažymos žeidžia ieškovą, kurio artimieji žuvo Jono Noreikos valdomame regione. Dėl tokių viešų publikacijų, kuriose yra neigiamas asmens prisidėjimas ir dalyvavimas Holokauste, ieškovas patiria neigiamus emocinius išgyvenimus, jaučiasi įžeistas ir pažemintas. Atsakovas bekompromisiškai atsisakydamas paviešinti žinomus faktus ir dangstydamas Jono Noreikos prisidėjimo prie Holokausto mastą, neigia šio asmens vykdytus karo nusikaltimus. Nutartis yra priimta neįvertinus bylos dokumentų ir reikalavimo esmės. Teismas neįsigilinęs į reikalavimo turinį ir bylos medžiagą, jos nenagrinėdamas ir neaptardamas atsisakė priimti ieškinį dėl neturtinės žalos atlyginimo.

5. Atsakovas viešai neigdamas ir menkindamas Jono Noreikos prisidėjimą prie Holokausto Žemaitijoje, tarptautinėje teisėje apibrėžtus genocido veiksmus interpretuodamas savitai sukuria ieškovui neigiamus emocinius išgyvenimus. Atsakovas neigia Jono Noreikos prisidėjimą prie ieškovo giminės tragiškos žūties Papilėje ir Žagarėje. Neteisėti atsakovo veiksmai yra tiesiogiai susiję su ieškovui daroma moraline žala, tai yra tvirtas pagrindas reikalauti teisminės pažeistų interesų gynybos. Šios aplinkybės turi būti nustatinėjamos bylos nagrinėjimo iš esmės metu. Tai nėra istoriniai debatai. Ieškinyje išdėstyti argumentai nėra asmeninė ieškovo nuomonė. Atsakovo publikacijos netik pažeidžia esminius Visuomenės informavimo įstatymo principus, tačiau pamina svarbiausias EŽTT saugomas vertybes - teisingumą ir taiką. Civilinis kodeksas nenumato, kad moralinė žala gali būti atlygintina kitu būdu - ne pinigais. Atsakovo daroma žala negali būti įvertinta pinigais. Negalima tokia situacija, kad sumokėjus piniginę kompensaciją, viešoje prieigoje liktų Holokaustą neigiančios publikacijos, teisinančios asmenį žinomai prisidėjusį prie ieškovo artimų žūties Papilėje ir Žagarėje. Dėl šios priežasties ieškovo prašomas neteisėtų publikacijų panaikinimas yra tinkamas žalos atlyginimo būdas.

IV. Apeliacinės instancijos teismo nustatytos bylos aplinkybės, teisiniai argumentai ir išvados

Atskirasis skundas netenkinamas.

6. Bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas sudaro apeliacinio ar atskirojo skundo faktinis ir teisinis pagrindas bei absoliučių procesinio sprendimo negaliojimo pagrindų nebuvimo patikrinimas (CPK 320 straipsnio 1 dalis). Apeliacinės instancijos teismas tikrina teismo nutarties teisėtumą ir pagrįstumą apskųstoje dalyje ir analizuoja atskirajame skunde nurodytus argumentus, išskyrus įstatyme numatytas išimtis. Absoliučių nutarties negaliojimo pagrindų, numatytų CPK 329 straipsnio 2 dalyje, apeliacinės instancijos teismas nenustatė.

7. Atsirojo skundo objektas yra pirmosios instancijos teismo nutartis, kuria teismas atsisakė priimti ieškovo ieškinį, kaip nenagrinėtiną teisme civilinio proceso tvarka. Lietuvos Respublikos CPK 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Tokia asmenų teisė kreiptis į teismą, siekiant apginti savo pažeistą teisę, yra konstitucinė (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnis), universali ir absoliuti teisė. Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad CPK 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta ne bet kurio, o suinteresuoto asmens teisė kreiptis į teismą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje AB „If draudimas“ v. Vilniaus miesto savivaldybė ir kt., bylos Nr. 3K-3-252/2009). Taigi, pirminė sąlyga asmeniui kreiptis į teismą yra teisinio suinteresuotumo turėjimas. Asmuo neturi teisės kreiptis į teismą prašydamas apginti ne jo paties, o kito asmens teisę, nes tai reikštų neleistiną įsikišimą į kito asmens laisvės sritį.

8. Ieškinyje suformuluodamas materialiojo teisinio pobūdžio reikalavimą ieškovas turi išdėstyti aiškų ir konkretų prašymą, kaip turėtų būti apgintos besikreipiančio suinteresuoto asmens supratimu ir požiūriu jo pažeistos teisės. Reikalavimas nurodyti ieškinio dalyką reiškia, kad ieškovas turi aiškiai suformuluoti savo prašymą, t. y. nurodyti, kokiu būdu prašoma apginti pažeistą subjektinę teisę, t. y. nurodyti pažeistos teisės gynimo būdą (CK 1.138 straipsnis). Tai leidžia daryti išvadą, kad ieškiniu, kaip procesiniu dokumentu, turi būti reiškiamas materialusis teisinis reikalavimas, kurio patenkinimo atveju būtų sukeliamos (atsirastų) materialiosios teisinės pasekmės. Tokios pozicijos laikomasi ir teismų praktikoje. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad materialiųjų teisinių padarinių nesukeliantis reikalavimas negali būti savarankiškas bylos nagrinėjimo dalykas, nes jo nagrinėjimas ir patenkinimas nėra teisės į teisminę gynybą įgyvendinimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-453/2013). Dėl to teismas, nustatęs, kad vienas ar keli ieškovo pareikšti reikalavimai nesukuria materialiųjų teisinių padarinių, turėtų arba nustatyti terminą ieškinio trūkumams pašalinti, įpareigodamas asmenį suformuluoti ieškinio dalyką, arba atsisakyti priimti tokį reikalavimą kaip nenagrinėtiną teisme (CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktas), arba nutraukti civilinę bylą tuo pačiu pagrindu, jeigu ji jau iškelta (CPK 293 straipsnio 1 punktas) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-295; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-453/2013).

9. Šiuo atveju pirmosios instancijos teismas pagrįstai nurodė, kad ieškovo prašomi pripažinti neteisėtais atsakovo dokumentai neturi įtakos ieškovo materialiosioms teisėms ir pareigoms. Ieškovo prašomose panaikinti dokumentuose nėra rašoma nei apie ieškovą, nei apie jo gimines, kas reiškia, jog tokių dokumentų pripažinimas neteisėtais nesukeltų ieškovui jokių teisinių pasekmių. Šiuo atveju ieškovas negina jokių savo subjektinių teisių, jis kvestionuoja BĮ Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro pažymų teisingumą, siekia, jog Jono Noreikos veikla būtų įvertinta kitaip, nei tai padarė atsakovas. Asmens pateiktas ieškinys, nesusijęs su jo subjektinių teisių gynimu, civilinio proceso tvarka teismuose nenagrinėtinas (CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktas). Asmenys, kreipdamiesi į teismą, privalo nurodyti, kokia jo teisė pažeista ir koks saugomas interesas turėtų būti ginamas. Ieškovo deklaruojamas suinteresuotumas, jog atsakovo publikacijos jį žeidžia, yra abstraktaus pobūdžio ir nėra gintinas teisme.

10. Ieškovas nurodo, jog pirmosios instancijos teismas atsisakė priimti ieškinį dėl neturtinės žalos atlyginimo, tačiau iš ieškovo ieškinio turinio matyti, jog reikalavimo dėl turtinės žalos atlyginimo ieškovas nereiškė. CK 6.250 straipsnio 1 dalis numato, kad neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo

įvertinti pinigais. Šiuo atveju ieškovas nereiškė jokio reikalavimo, susijusio su neturtinės žalos atlyginimu. Apeliantas teigia, jog pirmosios instancijos teismo nutartis priimta neįvertinus bylos dokumentų ir reikalavimo esmės, tačiau apeliacinės instancijos teismo vertinimu, spręsdamas klausimą dėl ieškinio priėmimo, teismas neturėjo pareigos nagrinėti bylą iš esmės ir pasisakyti dėl į bylą pridėtų įrodymų. Teismas turėjo pareigą įvertinti, ar toks ieškinys, kokį pateikė ieškovas, gali būti priimamas ir nagrinėjamas teisme civilinio proceso tvarka.

11. Vadovaudamasis išdėstytomis aplinkybėmis apeliacinės instancijos teismas sprendžia, kad pirmosios instancijos teismas tinkamai pritaikė procesinės teisės normas ir pagrįstai atsisakė ieškinį priimti, todėl atskirasis skundas atmetamas, o Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. birželio 8 d. nutartis paliekama nepakeista (CPK 337 straipsnio 1 dalis 1 punktas, CPK 338 straipsnis).

Teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 337 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 338 straipsniu,

n u t a r i a:

Ieškovo Grant Arthur Gochin atskirąjį skundą atmesti.
Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. birželio 8 d. nutartį palikti nepakeistą.

Teisėjas Dainius Rinkevičius